

Erdővagyon-gazdálkodás állami vagyonkezeléses erdőkben

(Forest Assets Management in Forests with State Property Management)

Lett Béla*

Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar
Erdővagyon-gazdálkodási és Vidékfejlesztési Intézet

Kivonat

Az erdővagyon-gazdálkodásban hatóságilag szabályozott erdőterv rendelet írja elő a tevékenységeket, a korlátozásokat. A hatalmas, kiemelt nemzetgazdasági jelentőségű kategóriába sorolt állami erdővagyonnal való gazdálkodásnál a szereplők el szeretnék kerülni a számviteli elszámolást. Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) megkifogásolta a vagyonkezelte állami erdő vagyonkezelésének nyilvántartását, a számviteli kimutatás hiányát. Erdőt (erdőföld és élőfakészlet) jelenleg is mutatnak ki számvitelükben a vagyonkezelésbe adók és a vagyonkezelésbe vevők is. A vagyonkezelés minősítéséhez és elszámolásához kapcsolódó erdő (erdőföld és élőfakészlet) pénzübeli értékelése speciális, annak eljárásában kell az érdekelteknek megállapodni.

Kulcsszavak: állami erdő, erdővagyon-gazdálkodás, erdőértékelés, számvitel, Állami Számvevőszék

Abstract

In forest assets management a forest management plan prepared by authorities determines the activities and limitations. In the case of the management of the huge state forest asset of outstanding importance forest managers want to avoid the accounting settlement. The State Audit Office pointed at the lack of accounting records and the evidence of the property management of the state owned forests. Forest (forested land and growing stock) is presented in the evidence by the parties giving and receiving it into property management. Financial valuation of forest (forest land and growing stock) requires special procedures, the parties have to agree in procedures to be applied.

Keywords: state forests. forest assets management, forest valuation, accounting, State Audit Office

1. Bevezető - Helyzetleírás

Ez év februárjában „Az állami erdő és erdőgazdaságok vagyonkezelése és számvitele az Állami Számvevőszék jelentéseinek tükrében” címmel kiadvány jelent meg, amelyben a téma húsz éves története került feldolgozásra (Lett, 2016). Ebből 2016. áprilisában rövid (harminc oldalas) „Tematikus szakanyag” készült az elkövetkező időszakban lényeges elemek kiemelésére.

Jelen tanulmány az aktuális (2016. áprilisi) helyzetben foglalja össze a jogszabályok és a vagyonkezelési szerződés előírásainak megfelelő, racionális megoldási lehetőségeket. Az

* lett.bela@nyme.hu

ÁSZ jelentések probléma feltárása és a jogszabályi követelmények számba vétele alapján vázoljuk fel a vonatkozó jogi előírásokat, amely alapján mérlegelhetők azok módosítási törekvései (a mostani igyekezet a számvitelre fókuszált). A másik oldalról a 2016. februári „vagyonkezelési szerződés” megállapodásait tekintjük át, amelynél rögtön megállapítható, hogy a jogszabályi követelmény rendszer betartása helyett legalább a területek földrészletekre alapozó azonosítását állítja előtérbe, 2017. december végi határidővel, minimális naturália (terület) és értékeléshez alkalmatlan AK számokra alapozással.

Az erdész szakmai megközelítésnél szükséges bizonyos erdővagyon-gazdálkodási lehetőségeket mérlegelni, amelynél már előkerülnek az erdőértékelési és erdészeti számviteli megfontolások is.

Ezek célhoz kötött eljárások, tehát a jogi szabályozás és az ennek megfelelő az általános vagyonkezelési szerződés célját és tartalmát szükséges megfogalmazni a sajátos állami erdővagyon kezelésére konkretizáltan, Ezt először az NFA teszi meg, a korábbi egyes tranzakciós erdőrészeken túlmenően a teljes állami erdőállományra. (Az FM Földvagyon-gazdálkodási Főosztály és az NFA erejét leköti a területi rendezés.)

Követelmény még, hogy az alkalmazandó eljárásokkal a vagyonkezelésbe adott állami erdők változása is megítélhető legyen, de figyelemmel az erdőterv által meghatározott célállapothoz viszonyítással is. (Az erdőtervezés szintén jelentős problémákkal küzd, a 2009. évi Erdőtörvény alapján még főleg szektorsemleges szemléletében készített, jóváhagyott tervek végrehajthatóságát a tervezők is kétségesnek ítélik meg. A Sopron – Fertőmellék üzemtervét részletesebben áttekintjük. Az erdőfelügyeleti értékelést később)

A korábbi időszak jogi szabályozása következetesen, töretlenül előírta az állami erdők esetében

- a vagyonkezelési szerződést (a korábbi un. állami kezelés után),
- az erdők (és az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó területek) ingatlanügyi és erdész szakmai nyilvántartását,
- a nyilvántartásban a feltétlen naturáliák (erdőföldön kívül az élőfakészlet is) mellett a pénzértékek szerepeltetését,
- az erdővagyon-gazdálkodás minősítését viszont nem részletezte.

A vagyonkezelés és a vagyonkezelő szervezet új fogalomként jelent meg a korábbi kezelés, illetve használat helyett:

- A vagyonhasználat (bérleti jelleggel) díj ellenében a hozamok-bevételek és ráfordítások körének átruházása a vagyon, a vagyonváltozás megfigyelése és elszámolása nélkül.
- A „kezelés” kvázi megbízás jellegű jogviszony, támogatás, finanszírozás, illetve legfeljebb jelképes díj ellenében tevékenységi kötelezettség (a kezelő bevételi és ráfordítási hatáskörével), nincs vagyonelszámolási kötelelem.
- Az 1990-es években a kincstári vagyonra bevezetett vagyonkezelés kiemelt hangsúlyt fektet a vagyonra, megőrzésére, gyarapodására (a vagyonváltozás pénzügyi elszámolásával), a vagyon hasznot hajtó használatáért felszámított díjon kívül. Az erdő (erdőföld és élőfakészlet) esetében a vagyonkezelés jellemzőinek fontosságát aláhúzza, hogy a vagyonkezelés hosszabb (több évtizedes, illetve határozatlan) időszaka alatt az erdőben a természeti és a hatóság által meghatározott gazdálkodási folyamatok eredményeként a vagyon naturáliában (élőfakészlet) és pénzértékben jelentősen megváltozik, megváltozhat.

1996-ban ideiglenes vagyonkezelési szerződés került megkötésre (aztán húsz éven keresztül érvényben maradt), amely számos ingatlan nyilvántartási, erdész-szakmai nyilvántartási (naturáliánál csak terület élőfakészlet nélkül) problémát hordozott. Az értéknél a számviteli érték alóli mentességet kértek, amelyet nem kaptak meg. Menetközben a vagyonkezelt erdőkkel kapcsolatos bevételek (hozamok-támogatások) és ráfordítások

(fejlesztési kiadások) elszámolásának kimutatására szakmai egyezség született (de a kimutatás korlátozottan nyilvános, csak az üzleti jelentés tartalmazza).

A 2016. évben megkötött vagyonkezelési szerződés (NFA-EGRT) az erdőterületnek 70%-át fedi le, a naturáliáknál az élőfakészlet vagyona nem szerepel a szerződési nyilvántartásban, az érték kategóriában az ingatlan-nyilvántartási AK nem vagyoneérték szám (és lemerévített, a vagyonkezeléssel nem módosul a területhez hasonlóan). A szerződés lényegében nem számol a korábbi szerződés lezárásához kapcsolódó elszámolással sem.

A 2016. évi vagyonkezelési szerződésnél a továbbiakban a naturáliáknál az ingatlan-nyilvántartási területi adatok teljessé tétele mellett a fatérfogat értékek kiegészítése (élőfakészlet) erdész-szakmailag egyértelműsíthető (a jogszabályok következetesen az Országos Erdészeti Adatárra – OEA - utalnak).

Az értékeknél az AK csak azonosító adat (nem vagyonszámla), sem erdőföld, még inkább élőfakészlet, illetve együttesen erdővagyon pénzürtékelést (forint formában) nem fejez ki.

A korábban és a jelenleg is az erdőérték-számítással szemben felvetődő ellenérzések elhárítására megfelelő eljárás megtalálása és elfogadása szükséges a jogi előírások és az erdővagyonkezelési szerződések teljesítésére, a következő időszak(ok) erdővagyon-gazdálkodásának megítélésére.

A módszertanhoz áttekintjük az erdő-vagyonkezelés miatt indokolt célkorrekciót, az egyes elemek-eljárások használatának előnyeit és problémáit, valamint értékelési változtatásokat terjesztünk a döntéshozók elé.

A pénzürték számviteli megjelenítése a vagyonkezelésbe adó (NFA, MNV Zrt), a vagyonkezelésbe vevő (EGRT) és a közreműködő szervezetek (FM, könyvvizsgálók stb.) részéről egyaránt elvetésre kerülne, de ez nehezen mentesít a több előírásban elvárt vagyoneérték (változás) nyilvántartástól, értékeléstől.

A számvitelre a vagyoneérték-nyilvántartás megvalósítása után lehet-szükséges visszatérni (addig az elvi témák rendezhetők). Ugyanakkor számviteli állásfoglalás és megoldás indokolt a vagyonkezelésbe adó NFA és a vagyonkezelő erdőgazdaságok könyveiben értékkel szereplő erdők (erdőföld és élőfakészlet) számviteli sorsának rendezésére, a jelenleg is vagyonkezeléssel érintett erdőérték tételek könyvvitelére. Szintén fontos kérdés a támogatások számviteli lehetőségeinek rendezése, különös tekintettel a tulajdonos és a bejegyzett erdőgazdálkodó, erdőgazda kettősségére, a támogatással létrejövő speciális erdővagyon, illetve a nem vagy korlátozottan forgalomképes és nem gazdasági célú (ún. nem termelő) eszközökre.

2. ÁSZ jelentések - Jogi szabályozás

Az ÁSZ többször foglalkozott az állami erdő és erdőgazdaságok vagyonkezelésében tapasztalt problémákkal, legutoljára 2015. évben, amelynek is következtében 2016 februárjában az NFA és az Erdészeti részvénytársaságok vagyonkezelési szerződést írtak alá.

Az ÁSZ a problémákat ismételt felvetette, de már az ideiglenes vagyonkezelői szerződéstől (sőt az alapítástól) kérdésessé teszi az ingatlanjogi helyzetet és a vagyonkimutatást, a számvitelt pedig észrevételezte.

Az állami tulajdonú erdők vagyonkezelése

Az állami erdők kiemelt körbe kerültek, az alaptörvénybe bekerültek, a jelentős állami vagyon kategóriájába tartoznak, forgalom képtelenek vagy korlátozottan forgalom képesek stb.

A vagyonkezelés az állami tulajdonban lévő vagyontárgyak olyan gazdasági hasznosítását jelenti, amelynek célja az állami feladatellátás hatékony biztosítása, a vagyon megőrzése,

értékének növelése és a gazdálkodás révén – az előzőek elsődlegessége mellett – a hasznosításból származó lehető legnagyobb költségvetési bevétel elérése.

2015-ben az ÁSZ vizsgálatok élesen a felszínre hozták az erdő és az erdőgazdálkodás nyilvántartási, erdőértékelési és számviteli problémáit (felvetették az auditáló könyvvizsgálók felelősségét is). A jelentéshez kapcsolódó vizsgált szervezeti nyilatkozatok általában részben elismerik a problémát, de magyarázzák, elhárítják a felelőséget. A vagyongazdálkodási intézkedési tervek átfogó értékelésére tudomásunk szerint nyilvánosan még nem került sor (a készített intézkedési tervek nem kerültek áttekintésre).

Jogszabályok

A vagyongazdálkodást, az állami tulajdon, ezen belül a több mint egy millió hektár állami erdő vagyongazdálkodását is jogilag szabályozzák. Az MNV, a Nvtv, az NFAtv, az Erdőtvt és végrehajtási rendeleteik, illetve utasítások általános előírásokat adnak, amelyek mellett azért indokolt és célszerű az erdő és az erdőgazdálkodás sajátosságait is figyelembe venni.

Az erdő értékét az erdőgazdasági társaságoknak is az NFA-tól a szerződésben rendelkezésre bocsátott értéken kell nyilvántartani számviteli mérlegükben, és az ÁSZ szerint sem alkalmazható a kormányrendelet megengedő rendelkezése, mivel a vagyonelemek (pl. erdő, legelő stb.) értéke természeténél, jellegénél fogva meghatározható.

Az erdővagyontérték-számítás jogszabályba foglalását a 90'-es években kezdeményeztük, de ez nem valósult meg (a hitelbiztosítási értéknél az erdő is bekerült). Az NFA erdő tranzakcióihoz (vásárlás, csere) szükséges erdővagyontértékelési szabályzat javasoltunk, ezt alkalmazzák jelenleg is: Erdő esetében csak olyan értékelés fogadható el, amely a Nyugat-Magyarországi Egyetem, illetve jogelődjének Erdőmérnöki Karán az „Erdőérték és kárérték számítás” tanfolyamon oktatott módszer szerint készült.

Az ÁPV Rt időszakában, az Államháztartásról szóló törvény módosítása vezette be a kincstári vagyon esetében a vagyongazdálkodás rendszerét, és emiatt szabályozták a vagyongazdálkodott vagyon (erdő) számviteli követelményét (1992. évi XXXVIII. törvény az államháztartásról), amely azóta többször is megerősítésre került (2000. C. törvény a számvitelről).

3. Erdővagyont-nyilvántartás - Erdő-vagyongazdálkodási szerződés

A vagyongazdálkodásba adó az MNV tv., az Nvtv, az NFAtv., az Erdőtvt, illetve egyéb jogszabályok által meghatározott célok és feladatok érvényesítése és ellátása érdekében jogosult a tulajdonosi joggyakorlása alá tartozó, a vagyongazdálkodó számára alapszabályában vagy jogszabályban előírt szakmai feladatellátása keretében kezelhető ingatlanokat a vagyongazdálkodó vagyongazdálkodásába adni.

A birtokpolitikai irányelvek érvényesítése érdekében a vagyongazdálkodó köteles az Országos Erdőállomány Adattár és az ingatlan-nyilvántartás adatai szerint az Evt. hatálya alá eső, a vagyongazdálkodó tevékenységi területéhez tartozó, állami tulajdonban álló erdőterületek, ingatlanok vagyongazdálkodási feladatait ellátni.

Nagyon fontos, sajátos, de egyébként természetes pontja a szerződésnek, hogy a vagyongazdálkodó az Erdészeti hatóság erdőtervét (11/2010 FVM rend. az erdőterv rendelet előkészítésének, és a körzeti erdőterv készítésének szabályairól, illetve a példa Sopron – Fertőmellék esetében a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet a 2014. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról, erdőterv határozat) hajtja végre, így annak vagyongazdálkodásra (élőfakészletre, erdővagyontértékre) való hatását figyelembe, számításba kell venni majd az értékeléskor, elszámolásakor: A vagyongazdálkodó a kezelt vagyon részét képező erdőben – *felelős vagyongazdálkodóként és*

erdőgazdálkodóként a hatályos jogszabályok, a hatósági és szakhatósági előírások szerint – jogosult és köteles ellátni az erdőtervekben meghatározott erdőgazdálkodási feladatokat.

Ugyancsak a vagyon (az élőfakészlet) hatósági előírás alapján történő – a Vagyonkezelő hatáskörén kívül eső – változást okoznak a vagyonértékben a korlátozások, pl. valamely Földrészlet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet (Natura 2000) hatálya alá tartozik, akkor Vagyonkezelő az érintett területen a rendelet előírásainak és a Natura 2000 hálózatba tartozó földrészletekre vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodást köteles folytatni, illetve ha a Földrészlet védett természeti területnek minősül, akkor Vagyonkezelő az érintett területen köteles a védett természeti területekre vonatkozó speciális jogszabályi előírásokra, a kezelési tervben foglaltakra és az eseti hatósági korlátozásokban előírtakra tekintettel végezni az erdővagyon-gazdálkodási tevékenységét. A multifunkcionális erdővagyon-gazdálkodást meghaladó külön eljárás, értékelés alá esnek a szigorúan védett erdőállományok.

Az ÁSZ jelentésben is szereplő számviteli kezelési problémát nem sikerült a szerződésben megoldani (csak majd tompítani), a számviteli előírások alól a szerződés nem mentesít, nem mentesíthet: Vagyonkezelő számviteli politikáját és nyilvántartásait köteles úgy kialakítani és vezetni, hogy azok biztosítsák az adatszolgáltatás pontosságát és ellenőrizhetőségét. A nyilvántartás egységessége, pontossága és az adatellenőrzések biztosítása érdekében Vagyonkezelő köteles a Vagyonkezelésbe adóval együttműködni, valamint a mindenkor hatályos számviteli törvény, a Nemzeti Földalapba tartozó Földrészletek hasznosításának részletes szabályairól Korm. rendelet 50/A. §, előírásainak megfelelően adatszolgáltatási és nyilvántartási kötelezettségének eleget tenni.

Az 1996. évi ideiglenes után 2016-ban jött a Vagyonkezelési szerződés az állami tulajdonú erdők és erdőgazdálkodási tevékenységet szolgáló más ingatlanok feletti vagyonkezelői jog megszerzésére és gyakorlására, amelynek egyes elemei szintén aggályosak (az erdőgazdaságok módosítást kezdeményeztek). A szerződés az NFA-ra is kötelezettséget ró, de az erdőgazdálkodókat mentesíti az értékbeli nyilvántartás alól az érték közléséig.

Az állami erdővagyon nyilvántartási kötelezettsége

Az NFA vagyonába tartozó ingatlanvagyon nyilvántartásának elkülönítetten kell tartalmaznia az erdőt (az erdőföldet és az élőfakészletet?!), az egyéb termőföldet és a művelés alól kivett területet. A vagyonyilvántartásnak – összhangban az agrárstatisztikai elemzés céljaival és az EU követelményeivel – a vagyon egészéről, valamint ezen belül a földrészletekről részletes adatokat kell tartalmaznia.

A vagyonyilvántartás számítógépes rendszerének összekapcsolhatónak kell lennie az ingatlan-nyilvántartással és az Országos Erdőállomány Adattárral.

Az Erdőtörvények kimondják, hogy az erdőt és az erdőgazdálkodót az Erdészeti hatóság nyilvántartásba veszi, az információkat az Országos Erdőállomány Adattár tartalmazza (az információk részben vagyoni jogi jellegűek és részben erdész szakmai szempontúak). Az erdővagyon-nyilvántartás alapja erdő esetében az ingatlan-nyilvántartás és az Országos Erdőállomány Adattár adatállománya. (Erdőnek kell tekinteni azt a földrészletet is, ami az ingatlan-nyilvántartásban nem erdőként van bejegyezve, de az Országos Erdőállomány Adattárban erdőként szerepel, ez a kettősség még mindig fennáll, rendezése indokolt).

A vagyonyilvántartásnak tartalmaznia kell a tulajdoni lapon szereplő valamennyi adatot, bejegyzett jogot, feljegyzett tény, erdő esetében pedig az érvényben levő üzemtervi adatokat is (ezek részben vagyoni jogi jellegűek), illetve az ingatlan-nyilvántartási adatokon kívül:

- Az ingatlan könyv szerinti értékét (erdőföld és élőfakészlet pénzértékben szerepel).
- a 10 évre szóló erdőgazdálkodói üzemterv alapján az erdőrészlet – ideértve a rész erdőrészletet is – azonosítóját és területét. (Az üzemterv az élőfakészleten kívül a ciklus fahasználatait és erdőművelési tevékenységeit is tartalmazza. Az élőfakészlet, a

fahasználat és az erdőművelés naturáliát illető adathiánya az elszámoltathatóságot is kizáróan nehezíti.)

- A tulajdonhoz kapcsolódó haszonvétel gyakorlásával összefüggő adatokat (a vagyonkezelői szerződésben talán a vadgazdálkodáshoz, vadászathoz kapcsolódó pontok).

Az állami erdővagyonnal való gazdálkodásnál az egyéb vagyonkezelő köteles továbbá:

- A vagyonkezelésbe vett eszközöket a számviteli törvény előírásai szerint a hosszú lejáratú kötelezettségekkel szemben a vagyonkezelési szerződésben rögzített értéken állományba venni,
- A számviteli politikájában meghatározott módon terv szerinti (kivételesen erdő, termőföld esetében nincs értékcsökkenés) – szükség esetén terven felüli – értékcsökkenést elszámolni,

A 11/2011. (II. 22.) Korm. rendelet a Nemzeti Földalap vagyonyilvántartásának szabályai szerint a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet a meghatározott földrészetekről vagyon-nyilvántartást vezet, amelynek alapjául az ingatlan-nyilvántartás, a földhasználati nyilvántartás, az Országos Erdőállomány Adattár adatállománya (az információk részben vagyoni jogi jellegűek és részben erdész szakmai szempontúak), a Természetvédelmi Információs Rendszer és a régészeti lelőhelyek tekintetében a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal által vezetett nyilvántartás szolgál.

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény alapján erdőnek, vagy erdőgazdálkodási tevékenységet szolgáló földterületnek minősülő földrészet (alrészlet) esetében az Országos Erdőállomány Adattár szerinti erdészeti területazonosító adatokat; - valamint a földrészet könyv szerinti értékét is vezetni kell.

A földrészetek értékbecslésére vonatkozó szabályokat, az értékbecslési módszert az NFA szabályzatban határozza meg. A szabályzatot az NFA a honlapján közzéteszi. (Erdő esetében csak olyan értékelés fogadható el, amely a Nyugat-Magyarországi Egyetem, illetve jogelődjének Erdőmérnöki Karán az „Erdőérték és kárérték számítás” tanfolyamon oktatott módszer szerint készült.)

A kincstári vagyonnal való gazdálkodást, a vagyonkezelői kötelezettséget később is megerősítették, utaltak a számviteli előírásra is.

4. Erdőértékelés – Számvitel

Az 1990-es évektől több tanulmány készült az erdővagyon számbavételéről, az erdővagyon értékeléséről, hosszabb anyagokra (Márkus-Mészáros könyv, jegyzet, tanfolyami segédlet stb.) és rövidebb szakanyagokra hivatkozunk, amelyek a számviteli összefüggéseket is érintik.

Az elméleti-gyakorlati hiányok pótlására a Soproni Egyetemen szervezett Erdőérték- és kárérték számítási tanfolyamon több mint százhusz fő szerzett szakképzettséget. Az általános erdőérték-számítási jogi szabályozást nem sikerült elérni, de bizonyos előírások születtek. Az erdőértékelés hazai szabályozása részleges, elmaradt az ingatlan, de a termőföld értékbecslésétől is (Erdőértékelési szakértő 262/2010. Korm. r., 1/2010. FVM r.).

Elkészült az ÁVRt vagyoni körébe tartozó, a Mezőgazdasági és Erdőgazdasági Portfóliójába sorolt részvénytársaságokban kezelt termőföld és erdő 0-s számlaosztályban kimutatandó 1994. 12. 31-i nyilvántartási értékének megállapítása. A több mint 1 150 ezer hektár esetében az értékelésben érdekelt felek egyetértettek abban, hogy ezt speciális eljárással kell megoldani. A módszer kidolgozásában lehetőség volt a cél (nyilvántartási érték) és a követelmény (aggregát adatok, illetve a határidő) figyelembe vételére. Az alapértékelést követően nem jelentkezett elvárásaként, megbízásaként a változás követése.

A később (EVGI) elvégzett pénzügyi értékelés (a 2000 év bázisán) az 1990-1995-2000 évek erdőföld és élőfa- készlet értékének megállapítására és a változás meghatározására

irányult. A pénzügyi értékelési számok alapján biztosan kijelenthető volt, hogy az erdészeti részvény-társaságok a kezelésükben lévő erdővagyonnal gondosan bántak, annak értéke gyarapodott.

A kezelt erdőállomány gazdasági jellemzésére meghatároztuk az átlagos éves jövedelem-termelő képességet is. A számított érték hosszú távú (normál erdőre vonatkozó) jövedelmezőséget ad (hozamok-ráfordítások egyenlegeként). Értéke a fafajszerkezet terület-, élőfakészlet, illetve a korosztály, valamint a fatermőképesség szerinti összetételétől függ.

Ezek a számítások, mint a korábbiak is, egységes, normatív adatokkal készültek az összehasonlíthatóság érdekében. Az EVGI az értékelések alapján annak folytatását javasolta a vagyongazdálkodáshoz, de erre nem kapott felkérést, megbízást.

Az erdővagyon értékszámítással kapcsolatos szabályozás az NFA-nál jelent meg, irányérték adására szolgált a tranzakciókhoz (vétel, csere stb.), de az erdővagyon-gazdálkodás minősítéséhez nem volt feladat a figyelembe vétel, így a módszer nem ebből a célból készült.

Az NFA ajánlati árat állapított meg

- részletes ingatlan értékbecsléssel, vagy
- a rendelet alapján megvalósított egyszerűsített ingatlan értékbecsléssel, vagy
- az illetékes önkormányzat jegyzője által kiállított adó- és értékbizonyítvány alapján.

Erdő esetében csak olyan értékelés fogadható el, amely a NymE Erdőmérnöki Karán az „Erdőérték és kárérték számítás” tanfolyamon oktatott módszer szerint készült.

Az erdővagyon-értékszámítás célhoz kötött, a tranzakciótól a vagyonkezelésnél eltér, más:

- Vagyonérték megállapítás, elsősorban a tulajdonos (képviselő) és a vagyonkezelő vagyoni helyzetének informálására, illetve annak változása az időszaki erdővagyon-gazdálkodás során.
- A vagyonnak egységenkénti részletezése (az erdőtervezési körzetekre és tervezési időszakra).
- A vagyonkezelő tulajdonosa (FM) részére az erdőgazdálkodás tartamos eredményéről.

Az NFA vagyonyilvántartását 2011-ben szabályozták, de ebben új módszertani előírás nincs, szabályzatra utalnak, de a gyakorlatban a NymE EMK eljárásra hivatkoznak.

A jelenlegi helyzetben különleges értékelési célként merül(het) fel:

- A törvényi kötelezettségek teljesítése (az MNV tv, az NVtv, az ÁHtv, az NFA tv. és az SZVtv. és az Ingatlannyilvántartás, valamint a Kormányrendeletek előírásai szerint).
- Az erdőértékelési módszerek vagyonelemenként és célonként (alapvetően az erdő-vagyonkezelés tulajdonosi megítélése) részletezhetők, az erdő-vagyonkezeléshez az érdekeltek által közösen kialakítandó erdőérték-számítási eljárás lehetséges és szükséges.

Számvitel

A 90'-es évek új számviteli törvényénél az erdőfelújítás felújításként aktiválásával került az erdőszámvitel konfliktus terébe, amivel az erdő bekerült az eszközök közé. Az 1995. évi CV. törvény 109. § (3)-ának kellett tételesen kimondani, hogy az erdő, az erdőgazdálkodás más, az eszköz folyamatos, zavartalan biztonságos üzemeltetését szolgáló javítási, karbantartási munka, **az erdőnevelési, az erdőfenntartási, az erdőfelújítási munka költsége nem számviteli felújítás.** A szabályt az 1995. évben végzett erdőfelújításra is alkalmazni kellett, és a vállalkozó mérlegében levő, erdőfelújításként aktivált erdőállomány értékét az 1995. évi éves beszámoló készítése során a tőketartalékkal szemben ki kellett vezetni.

A számviteli törvény az erdőfelújítást (és az erdő értékcsökkenést) ismételtelen hasonlóan szabályozta (2000. évi C. törvény a számvitelről).

Az erdő (erdőföld és élőfakészlet) beruházáskor, beszerzésnél és erdőtelepítéskor élőfakészlet előállításánál a bekerülési értéken kerül be az eszközökbe, de ez a magán és az állami erdőgazdálkodásnál is problémás (Számviteli levelek 6798, 6826, 6369, 6087, 6127, 6212, 6667 stb., IAS 20).

A vagyonkezeléssel párhuzamosan jelent meg a számviteli törvényben is a vagyonkezelők értéknilyvántartási - számviteli kötelezettsége: (21. § (3)) A vagyonkezelőnél a mérlegben eszközként kell kimutatni a kezelésbe vett, a kincstári vagyon részét képező eszközöket is a hosszú lejáratú kötelezettségekkel szemben. (Beiktatta: 1995. évi CV. törvény 109. § (1)) Az erdőgazdaságok és az akkor tulajdonosi jogukat gyakorló ÁPV Rt. megkísérelték a vagyonkezelésre vonatkozó szabályok közül (különböző indokokkal) az erdőt kiemelni, de ez nem járt sikerrel.

Az ÁSZ többször kifogásolta, hogy az erdőgazdaságok (egyébként az ideiglenes vagyonkezelési szerződés átadási érték hiánya miatt kényszerűen) esetében a kezelt (erdő)vagyon értékének kimutatása nem a (jogszabály szerint előírt) valóságot tükrözi. Az erdőgazdaságok és a könyvvizsgálók legutóbb már azzal érveltek, hogy az erdő értéke megállapíthatatlan, de az ÁSZ ezt visszautasította: a kormányrendelet megengedő rendelkezése pedig ezekben az esetekben nem alkalmazható, mivel a vagyonelemek (pl. erdő, legelő stb.) értéke természeténél, jellegénél fogva meghatározható. (Az MNV még 2012. december 31. határidővel tervezte az erdőgazdaságokkal az új vagyonkezelési szerződések megkötését, az értékek meghatározását.)

Erdő (erdőföld és élőfakészlet) (a naturáliákon túl) jelenleg is szerepel értékkel az NFA, az MNV és az erdészeti társaságok többségének számvitelében, bár összesítése egyedi konkrét felülvizsgálatot, minősítést és korrekciót igényelne (az ÁSZ felvetések miatt is). A számviteli megoldáskor külön kezelendő a tranzakciós erdőértékelés figyelembe vétele (ahol konkrét bekerülési érték van), és az erdő-vagyonkezelésből származó számviteli kötelezettségnek megfelelés.

A célhoz kötött erdőértékelés és erdészeti számvitel az erdő-vagyonkezelés esetén a Vagyonkezelésbe adót (NFA, MNV) kötelezi az erdő (erdőföld és élőfakészlet) nyilvántartásba vételére, számvitelben pénzürtékkel való megjelenítésére. A Vagyonkezelő (a 2016. évi szerződés szerint is) a Vagyonkezelésbe adó által közölt erdőértéken veszi fel könyveibe a vagyonkezelt erdőt (erdőföld és élőfakészlet), illetve az értéket a hosszú lejáratú kötelezettségek közé (a későbbiekben, mert jelenleg nincs érték átadás) is. Az erdőértékelési és a vagyonkezelés erdészeti számviteli helyzet tisztázására az ÁSZ jelentésekben elmarasztalt erdőgazdaságok érdekvédelmi szervezete (FAGOSZ) fordult az erdészeti szakmai műhelyekhez (NymE-EVGI, NAIK-ERTI).

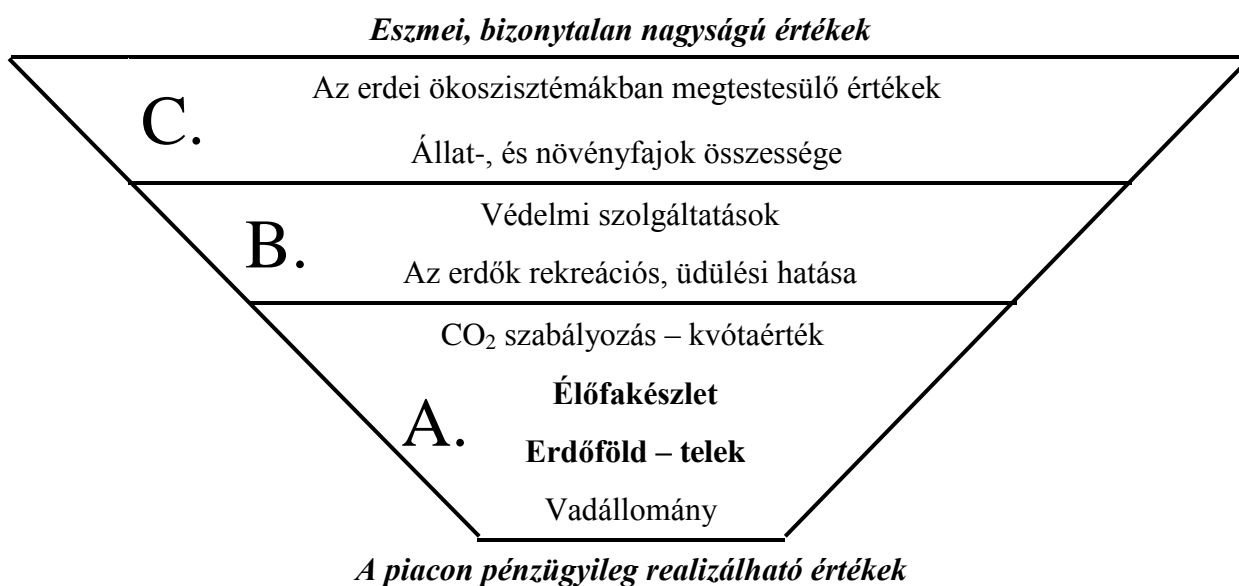
A jogszabályok és a szerződések érvényesítésére (az újabb mentesítési eljárási kísérletek mellett - helyett) az erdő-vagyonkezelés sajátosságaihoz alkalmazkodó nyilvántartási, erdőértékelési és erdészeti számviteli megoldás kiválasztása és az érdekelt felek együttes elfogadása lehet a racionális, és a további szakmai presztízs veszteségeket minimalizáló megoldás.

5. Erdővagyon-gazdálkodás – erdőértékelés – erdészeti számvitel

Az NFA-EGRT erdő-vagyonkezelői szerződésből következő, a jogi előírásoknak megfelelő erdővagyon-gazdálkodás bemutatására több megoldás lehetséges, de előtte a helyzet rövid leírása és értelmezési megegyezése is fontos. (A naturáliákban, élőfakészletben való elszámolás jelenleg nemcsak jogszabályilag nem elégséges, hanem valószínűen erdész-szakmailag is nehezebb.)

Az erdő a különböző (pl. jogi) szempontoknál eltérően meghatározott sajátos objektum, így erdővagyon-gazdálkodása, erdőértékelése és erdészeti számvitele szinkronizálásánál is különös figyelem szükséges (erdő-vagyonkezelés sajátosságai a cél- és eszközrendszerben).

Az erdő

A: piacosított javak, B: részben piacosított javak, C: nem piacosított javak

1. ábra. Vagyonértékek nagysága és monetáris mérhetősége

A komplex erdőnek csak egy, az eszmei vagyonban valószínűleg kisebb része az ami a piacosított erdő javaknál (erdőföld és élőfakészlet) vagy az erdővagyon-gazdálkodásban szerepel. Ugyanakkor ezek a részek hordoznak pénzügyileg realizálható értékeket, vesznek részt az erdőértékelés során a forgalmi (hozam-ráfordítás) és a cash flow (bevétel-kiadás) folyamatokban, rendelkeznek a számviteli erdő mérlegképességével. (Az eszmei vagyonok, az ökoszisztéma szolgáltatások, a szigorúan védett erdők erdőértékelési és erdő számviteli kezelését a felesleges polémiák elkerülésére már a szakmai műhely elé utaljuk.)

Az erdővagyon erdészeti számviteli értelmezése

Az erdővagyon számviteli értelmezésénél is kiemeljük az erdőt (erdőföld és élőfakészlet) a nem piaci vagyon kategóriáktól. Az "erdő" (erdőföld és élőfakészlet) önállóan nevesített számviteli kategória, másoktól (földterület, ültetvény) vagy ezek kombinációjától különbözik, speciális vagyontárgy (tárgyi eszköz, ingatlan).

V a g y o n				
E r d ő			Ültetvény	
Nem termék termelés Társ. véd. szolgálat.	Élőhely, vad Vadgazdálkodás Vadászat	Erdőföld + Élőfa-készlet	Termőföld	Faállomány
A vagyon számviteli kezelése				
Nem piaci kategória	Könyv szerinti bruttó érték változatlan Értékcsökkenés, értékcsökkenési leírás nincs			Egyéb eszköz
Számvitelben nem kezelt	Értékhelyesbítés, értékvesztés (terven felüli értékcsökkenés)			

2. ábra: Az erdővagyon erdészeti számviteli értelmezése

A tartamos erdővagyon-gazdálkodás

A tartamosság erdészeti alapelveinek érvényesüléséhez bemutatjuk erdőgazdálkodásunk legfontosabb naturális (erdőföld és élőfakészlet) és pénzügyi adatait, mutatóit (a statikus állományokra, illetve a forgalmi folyamatokra) (1. táblázat).

1. táblázat: A tartamos erdőgazdálkodás legfontosabb naturális és pénzügyi adatai, mutatói

		Erdőterület		Élőfaállomány		Erdőgazdálkodás	
		E ha		M m ³		Mrd Ft	
		Állomány- változás	Egyéb te- vékenység	Állomány- változás	Egyéb te- vékenység	Állomány- változás	Egyéb tevékenység
1) Állomány (Á)		1 913		352		2 000	
Forgalom (F)	2) Természeti folyamatok (TF)	X			+11,5		
	önerdősülés	x			-	-	
	növedék				+13		
	mortalitás				-1,5		
	3) Erdőgazdálkod. tevékenység (ET)	+10	111		-(7-8)	x	+1
	véghasználatok		20		-(5-6)		E. fatermék +70
	egyéb fahasználatok		71		-2		
	erdőfelújítás		20				Erdőgazd: -69
erdőtelepítés	+10	-			x		
F/Á	%		1,0-1,5		2,0-2-5		3,5, (0,1)

Belátható hogy hatalmas erdővagyonról van szó (naturáliában az ország területének több mint egyötöde a termőterületnek egy negyede). Az éves véghasználat csak kis részterületekre 1,0-1,5%-ra terjed ki, miközben a többi erdőhányad szabadon gyarapszik. Az erdész-szakmailag kitermelhető élőfaállománynak (kb. 10 M m³) is csak 70-80%-a teljesül, miközben az újratermelhető, környezetbarát farendszer haszna és hasznosítása nagy ösztársadalmi érdek.

A pénzügyi erdővagyon-érték is sokszorosa (mintegy harmincszorosa) az évente kitermelt erdei fatermékek értékesítési bevételének. Az erdőgazdálkodás jövedelmezősége rendkívül csekély (ezrelék), de ebben nem szerepel az élőfaállomány változásához (pl. többletéhez) kapcsolódó költség ellentételezésének hatása, illetve erősen támogatás függő. Az ország különböző régiói, szektorai és erdőállományai között jelentősek az erdővagyon- és a jövedelmi-eredmény differenciák.

Az állományi (naturális erdőföld, élőfakészlet és erdővagyon) értékek mellett megjelenő dinamikus erdészeti forgalom két alapvető eleme a természeti folyamatok és az erdővagyon-gazdálkodási tevékenységek.

A természeti folyamatok az erdőföldet is érinthetik, de főleg az élőfakészlet változására hatnak, és az újratermelő faanyag, az erdőállomány természetes nettó gyarapodása (növedék mínusz mortalitás) az erdőgazdálkodás hozamaként az erdőértéket gyarapítják.

Az erdőgazdálkodási tevékenységeknél az erdőföld növekedést az erdőtelepítés jelenti, amely majd élőfakészlet gyarapodást, illetve erdőállomány érték fokozódást okoz. A beruházás befejezése után (amelyet általában támogatás finanszíroz) rövidebb-hosszabb

árbevétel nélküli, de ápolási és nevelési kiadásokkal, ráfordításokkal járó időszakokkal kell számolni. A vágásos gazdálkodásban a véghasználati terület - erdőfelújítás kötelezettség miatt következik erdőfelújítás időszaka, a vele járó és a kitermelési árbevételből fedezett ráfordításokkal. Az előhasználatok és egyéb erdőnevelési beavatkozások területe összességében (ápolásokon kívül) az erdőterület kb. 5%-át érinti, a többiben nincs direkt tevékenység.

Az elő- és véghasználatok jelentik az erdőgazdálkodás fakitermelési hozamát (a megtermett fa hasznosítását), az erdőgazdálkodás árbevételét (a fatermékek társadalomnak átadását).

A természeti folyamatok erdőállomány-érték növelését a naturáliák, illetve az árak és költségek alapján pénzben is kifejez(het)jük. A fakitermelési árbevételek és ráfordítások különbözete képezi az erdőfenntartás, az erdőművelés, az erdőfelújítás fedezetét, és ezek ráfordításainak elszámolásával abszolút értékben, az árbevételhez, még inkább az erdőállomány értékhez viszonyítva (ingyenes társadalmi szolgáltatásokkal terhelve) csekély jövedelmet realizálunk.

Az erdőgazdálkodás társadalmi környezete

Az erdőgazdálkodás – hasonlóan az európai államokhoz – Magyarországon is alapvetően a versenyszféra része, különösen az állami erdő és az állam vállalkozói erdőgazdasága azonban számos társadalmi és gazdasági, erdő- és vadgazdálkodási, illetve természetvédelmi jogszabályi és tulajdonosi-gazdálkodói terheléssel (a fokozottan védett erdőállományok, az erdőföld és az élőfakészlet védelmével, az erdővagyon-gazdálkodási hasznosítás korlátozásával és sajátos fejlesztésével). Az erdővagyon hozama és jövedelmezősége így abszolút értékben is alacsony, támogatásfüggő, még inkább a rendkívül nagy erdővagyonhoz képest, de az erdőtőke társadalmi elvárás szerint nem vihető át más vállalkozási területekre.

Az állami vagyonkezeléses erdő értékviszonyai és az erdővagyon-gazdálkodás megítélése

A tartamos magyar erdőgazdálkodás legfontosabb naturális és pénzügyi adatai és mutatói jelzik az állami erdő-vagyonkezelés elemei számszerűsítésének és a változások értékelésének irányait és lehetőségeit.

Az állami erdővagyon-gazdálkodás hazánkban hatóságilag tervezett, felügyelt és értékelt terület. A hatósági erdészeti szakmai tervek írják elő, esetenként teszik lehetővé az erdészeti beavatkozásokat naturáliákban, de az állami erdészeti tervezés nem tartalmaz ezekhez pénzügyi érték adatokat, bevételeket és ráfordításokat, pénzbeli erdő vagyonérték változást, így komplex megítélés helyett egyoldalú, végrehajtása nehézkes és kétséges.

Az erdészeti hatóság tízévente készít az állami erdőre, az Erdőgazdasági Zrt. részterületére (erdészetre) naturális erdőleltárt (fakészlet-felvételt), erdőleírást és a tíz évre szóló naturális erdővagyon-gazdálkodási tervet (üzemtervet, fahasználati lehetőség megadást), esetenként távlati, jövőbeli elképzeléseket. Az Erdészeti társaság (erdészete) erdővagyon-gazdálkodását, a terv teljesítését a hatóság röviden elemzi és nagyvonalúan minősíti a tíz éves ciklus végén készített Erdőfelügyeleti értékelésben. (Előzetes jegyzőkönyv az erdőtervrendelet előkészítéséhez és a körzeti erdőterv elkészítéséhez, Az előző erdőtervi időszak erdőgazdálkodásának hatósági értékelése).

6. Az erdővagyon elemek és módszerek az erdővagyon-gazdálkodás értékelésében

Az NFA-EGRT vagyonkezelői szerződésből következő, a jogi előírásoknak megfelelő erdővagyon-gazdálkodás bemutatására több megoldás lehetséges (az üzemtervet is figyelve). A pénzügyileg értékelt (értékelhető) vagyonelemeket az erdő, az erdőgazdálkodás esetében az *1. táblázatban* naturáliában és értékben végig vettük.

A jogszabály az ingatlan-nyilvántartásra és az Országos Erdészeti Adattárra hivatkozik, mint nyilvántartási alapdokumentumra. Ezek részletezettsége földrészlet (alrészlet), illetve erdőréz, fafajsor (az erdőterület esetleg minőségi csoportosítási bontása a nyilvántartásban adottak). Az erdőértékelésnek tehát ilyen felépítésűnek kell lenni, és ez is a szokásos. Az erdőföld értékét azonban már aggregált formában közöljük, a céltól, feladattól függően. Az NFA – EGRT szerződéseknél elégségesnek tűnik az erdészeti szint (az igazgatási üzemtervi leírás, a hatósági szabályozás és ellenőrzés is ezen a szinten és időszakon történik.) Az erdészeti részvénytársaság már a viszonylag homogén erdészetek konglomerátuma.

A másik alapkérdés az értékelések gyakorisága, periodicitása. Az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzés folyamatos, naprakész. A hatóság erdőtervezési és erdőfelügyeleti dokumentumánál az üzemtervre utalunk, és amikor a természetes adatok leltározása megtörténik, ez – jelen gyakorlatban - tíz év (kivételesen vagy gyors növekedésű fafajoknál a megállapodás szólhat sűrűbbre, öt évre), évenkénti leltározás nem fordul elő, az éves adat számított – kalkulált érték. Az alap gazdasági tevékenységek tervezése, bejelentése és leszámolása természetesen évenként megtörténik, amelyek összegzéséből nyerjük az üzemtervi ciklus teljesítmény értékeit, fahasználatokat (területben és fatérfogatban), erdőművelési teljesítményeket stb.

A területi és az időszaki egységek megállapítása az NFA-EGRT erdő-vagyonkezelése esetében (szakmai grémium ajánlásával) az NFA szintjén (a korábbiakban részletezettek szerint) történik meg, folyamatosan göngyöltett, korrigált összes adatok nyerhetők.

Erdőterület - Erdőföld

Az állományi (statikus) adatoknál az erdőterület összesen az ingatlan-nyilvántartással egyezik, az indokolt belső bontás az OEA alapján készül(het), illetve ciklusonként módosul (pl. fafaj-korosztály, speciális rendeltetés – szigorúan védett stb.). A forgalmi változások részben az erdőtervezés során alakulnak, részben az erdőtervi ciklusban módosulhatnak, így záráskor indokolt a terv és a tény adatok összevetése a szerződés teljesítésének megítélésékor. Az erdőterületet érintheti a NFA – EGRT szerződés módosítása, területek bekerülése vagy kivonása, illetve a művelési ág változtatása vagy az szerinti átsorolás, átminősítés. A terület jellegét megváltoztatja az önerdősülés vagy az erdőtelepítés. A multifunkcionális erdőgazdálkodásnál a rendeltetés vagy a Natura2000 érintettség nem feltétlen jár erdőföld (esetleg élőfakészlet, erdő vagyonérték) változással. A szigorúan védett erdőterület minősítés azonban lényegesen kihat az erdővagyongazdálkodásra, az erdőföld pénzügyi értékére is.

Élőfakészlet

Állományi adatok. Az ingatlan-nyilvántartás csak területi adatokat kezel, az Országos Erdőállomány Adattár, az üzemtervezés erdőleírásai részletes erdőleltárban tárgyalják az élőfakészletet, annak mennyiségét és minőségi jellemzőit (hasonló szerkezet valósul meg a lejárt üzemtervénél és a hatályba lépő újnál). Az élőfakészlet mennyiség és minőség jellemzőinek összevetése ugyan részletes, de az állomány változás megítélésére kevésbé alkalmas. (Megfelelő alapot adnak az élőfakészlet természetes és pénzügyi értékeinek megállapításához is.)

Forgalmi adatok. Az élőfakészlet forgalmi mennyiségi (és pénzügyi) értékeit a természetes folyamatok is alapvetően befolyásolják. Fontos adat a várható növedék mennyisége és összetétele, illetve a mortalitás becslése. Az Üzemterv tartalmazza az erdőtervezési időszak természetes folyamataiból következő fatérfogat növekedést (nettóan, levonva a mortalitást).

Az Üzemterv részletezi a következő tíz évre szóló használati előírásokat és lehetőségeket (elő- és véghasználat stb.) fatérfogatban (általában területben is). A tervezett előhasználatok (ápolások, állománynevelések) erdővagyongazdálkodási szerepe fontos a jövő állomány

fejlődése, jellemzőinek alakításában, a véghasználatok (redukált erdőfelújítási kötelezettség) a költségekhez stb. A fafajonkénti tervezés és a tények megállapítása az előzőek szerinti bontásokban indokolt. A használati tervek teljesítésének mérése korábban is csak általában valósult meg, illetve egyes eseteknél lehet részletes elemzés.

Kívánatos lenne, hogy a jelen erdőtervezésekkor készüljön erősebb visszatekintés a lejárt üzemterv erdőterületet (élőfakészletet) érintő változásaira (a jogszabályok hatásaira az Erdőfelügyeleti értékelésben), ez már következtetni enged az erdőtervezés térségi irányára, tájékoztatja az állami erdő tulajdonosi képviselőjét.

A jogszabályilag kötelező gazdasági elszámolás (a racionális tervezés, megítélés) alapvető feltétele, hogy az erdőtervnek készüljön ökonómiai melléklete, amely a naturáliák (az erdőleltár, a használatok, az erdőművelési tevékenységek, az átsorolások és átminősítések) pénzügyi következményeit is számba veszi.

Erdőállomány érték – Erdővagyon-gazdálkodási hozamok és ráfordítások

A vagyonkezelési szerződéshez a naturáliákon (erdőterület-erdőföld, élőfakészlet) kívül az erdővagyon értékek is a számításokkal biztosíthatók a megállapodás szerinti részletezésben és ütemben. Az erdővagyon-gazdálkodási állapotok és folyamatok értékbeli bemutatása az állami erdő tulajdonosi joggyakorló NFA, a vagyonkezelő erdészeti részvénytársaságok mellett az erdészeti igazgatás (erdészeti leltárak, az erdőtervezés) és az erdőfelügyelet számára is új információkat nyújt, amelyek például a támogatások szervezése szempontjából kiemelten hasznosíthatók. Az állami erdészeti részvénytársaságok informatikai rendszere földrészlet, erdőrészlet mélységben képes gyűjteni a naturáliák mellett a fahasználati árbevételeket és kitermelési költségeket, az erdőfelújítási és erdőnevelési, erdőművelési ráfordításokat, így a terv kalkulációk a tényadatokkal összevethetők, a hatékonyság növelhető.

Fafajcsoportonként (hosszú vágáskorú keménylombos, illetve rövid vágáskorú faültetvények) lényegesen különbözik (naturáliákban is) az állomány nagyság és a fahasználat, ezek aránya. Ökonómiailag ez még inkább így van, különböző nagyságú, értékű erdővagyon értékek szükségesek egységnyi árbevétel, jövedelem eléréséhez, tehát csak a faállomány és a fakitermelés konkrét viszonya lehet megítélés tárgya.

Az erdő vagyonérték számítás alkalmazása esetén is kellő gondossággal kell eljárni az erdőtermészeti folyamatok és az erdővagyon-gazdálkodás minősítése során. A terv – tény adatok összevethetősége megköveteli a tervadatok, a változatlan ár- és költségértékek alkalmazását (de súlyos problémát jelent a naturális terv ökonómiai mellékletének hiánya). Természetesen az üzemtervi végállapot és a következő ciklus megköveteli az állományérték tény adatokkal, erdőérték-számítással való meghatározását is.

A forgalmi adatoknál is (értékbeli tervezés esetén) lehetséges a tervezett árbevételek és ráfordítások tényekkel való összevetése, de az erdőgazdálkodás jövedelmezőséget növelő lehetőség is a kitermelésre kerülő faállomány választékolásának, kereskedelmének a rövid távú piaci viszonyokra való reagálása. A tényleges ráfordításokat az aktuális végrehajtási természeti-társadalmi körülmények az erdőgazdálkodás esetén befolyásolják, ettől eltekinteni nem célszerű.

Az erdővagyon-gazdálkodás megítéléséhez alkalmazható eljárások

Az állami erdő vagyonkezelési szerződésénél a tulajdonosi képviselő és a vagyonkezelő szoros szakmai együttműködése szükséges a reális és célszerű teljesítéshez.

A részletes, az egyszerűsített és a csak naturális erdővagyon-gazdálkodási értékelés

A fentiekben bemutatott **részletes** (erdészethez és üzemtervezési ciklushoz igazodó) **területi-erdőföld, fatérfogati-élőfakészlet és erdőérték-számítási** erdő-vagyonkezelési modell egyes

elemei már működő képesek. Az ördög azonban a részletekben bújik meg, ezért szakmai team megbízása indokolt a szakterületeken jelentkező nehézségek feloldására, a problémák elhárítására, a speciális erdő-vagyonkezelés erdőérték-számítási szabályzatának (útmutató) előterjesztésére.

Ennek révén az erdészeti számvitel is ellátható megfelelő analitikus és érték adatokkal, az erdőgazdálkodók számvitelében az NFA könyvelési értékek átvételével megjeleníthetők.

A vázolt módszer helyett kellően **egyszerűsített eljárás** alkalmazása is lehetséges, amely a szerteágazó ható tényezők egy részét figyelmen kívül hagyja, de a következetes alkalmazás révén az erdővagyon-gazdálkodás megítélés és az erdőértékelés-számvitel számára mértékadó adatokat tartalmaz. Az erdőföld és az élőfakészlet állománya, időszaki változása rendkívül sok tényezőtől függ, így magyarázó, értékelő ereje kicsi. A terv-tény összevetés a kialakított adatstruktúrában is lényeges tartalmi elem. Az egyszerűsített eljárásban is megjelenik a komplex mérőszám, a pénzérték.

Amennyiben az összes vonatkozó jogszabályból az **értékadatok** meghatározása, nyilvántartása **törlésre** kerülne, az felvetné a vagyonkezelésbe adó NFA és az erdő-vagyonkezelő állami erdőgazdasági társaságok erdészeti számvitelében meglévő erdőhöz kötődő pénzbeli értékszámok eddigi létjogosultságának megkérdőjelezését, kikönyvelésének elrendelését a tranzakciós esetekben is (a hozamok és a ráfordítások kezelhetetlenségét). A terv – tény ütköztetés és a naturális analitika marad az állományértékelésre az erdővagyon-gazdálkodás megítéléséhez.

A vagyonkezelt erőterületek erdővagyon-gazdálkodását a fenti pénzérték kizárása esetén **naturáliákban**, az erdőterület és az **élőfakészlet** vonatkozásában kellene elemezni és minősíteni (a komplex pénzbeli értékszámok helyett) sok szempontú algoritmusok kifejlesztésével és működtetésével.

A szakirodalom tartalmazza az „Erdészeti üzemek erdővagyonának értékelési és mérlegkészítési lehetősége és problémái periodikus üzemi leltárok esetén” tanulmányt, amely szerint az erdővagyon-mérlegkészítés mellett hozhatók fel érvek. Az erdészeti üzem erdővagyon-mérlegének elkészítése két üzemi leltár alapján (Lett, 2009a).

Az erdészeti üzemterv felhasználása az erdővagyon-gazdálkodás értékelésében

A jogszabályok is hivatkoznak az OEA-ra és az üzemtervre, ezért indokolt megvizsgálni ezek alkalmazását a vagyonkezelő erdészeti tevékenységének minősítésében. Az üzemtervezésből már praktikusán átvettük az értékelési egységet (Erdészet) és az értékelési visszatérést (tíz év) a leltározott naturális adatok felhasználásához (illetve a pénzügyi erdészeti értékeléshez), de kérdéses az összehasonlíthatóság, a sok változó tényező miatt az értékelhetőség.

7. A tulajdonosi követelményrendszer – az értékelés ütemezése

Az erdőgazdasági társaságok elsődleges feladata az állami erdővagyon kezelése, az erdővagyon folyamatos gyarapítása. Alapkövetelmény az érvényes üzemterv előírásainak betartása és az üzemtervi lehetőségek ésszerű kihasználása. A tulajdonos ennek teljesítését két időtávon értékelheti:

Az üzemtervezés ciklusához igazodó 10 évnél (és esetleg ennek egyszeri félidőben történő vizsgálata 5 évenként) az értékelési szempontok:

- A **termőhely** lehetőségeinek kihasználása, pénzértéknél az erdőföld aktuális értéke/potenciális értéke mutató alapján is.
- A **faállomány** mennyisége, minősége és pénzértéknél pl. a kortényező módszer alkalmazása. A számítások összehasonlító ár- és költségszinten történnek.

- Mindkét vagyonelem esetében minimális cél a szinten tartás és az üzemterv szerű tevékenység. Az értékelés természetesen figyelembe kell, hogy vegye a vagyonkezelő erdészettől független események módosító hatását.
- Az **erdőállomány** komplex értékelését a pénzbeli számítás biztosítja

Az erdőgazdálkodás éves értékelése

Az éves erdőállomány-gazdálkodási terv feladataira, természetes hozamaira és erdőművelési teljesítményeire irányuló figyelem folyamatos igazgatási-hatósági tevékenység. Ennél javasoljuk figyelembe venni, hogy az erdőgazdálkodó a hatóság által készített és jóváhagyott terv alapján köteles gazdálkodni. Az elemzés megmutatja, hogy a tervezett-tartamos gazdálkodástól a használatok, illetve az erdőművelés területén mennyire tér el. A többlet, a jobb fakitermelés vagy az erdőművelési munkák elhagyása úgy növeli az eredményt, hogy közben az erdővagyon leértékeli. (Speciális probléma a kalamitások és erdészeti katasztrófák során történő fakitermelés többletek, majd az ezt követő fokozott erdőfelújítási ráfordítások eredményt befolyásoló, eltérítő hatása.)

Az értékelő rendszer a további szakmai vizsgálatokat követően megalkotható (NYME-EVGI, ERTI) úgy, hogy valamely előző év teljesítménye próbaként már az **értékelési szabályzat tervezete** alapján megítélhető, és az eredményes tesztelést követően a következő évben bevezethető legyen.

Továbbra is célszerű megtartani az értékelési szempontok között a NÉBIH-Kormányhivatal Erdészeti szervezet természetes adatokra épített éves jelentési rendszerét, a nyilvántartások fejlesztésében és a naturáliákra alapozott pénzbeli értékelésben az együttműködést.

Befejezés helyett

Az erdővagyon-gazdálkodás erdőértékelési (előkészítési, bevezetési, alap és folyamatos) rendszerének állami erdőtulajdonosi joggyakorlónál (NFA), a vagyonkezelő erdészeti részvénytársaságoknál, valamint a közreműködő szervezeteknél felmerülő finanszírozás, a szolgáltatás díjában a típus meghatározása alapján lehet megegyezni, de a jogszabályi követelmények, a vagyonkezelési szerződések betartása, illetve a szakmai információk bővülése ár-költség arányos hozamára lehet számítani.

Az állami vagyonkezeléses erdőkben az erdővagyon-gazdálkodás pénzbeli értékelése ezzel a szakanyaggal nem fejeződik be, legfeljebb elkezdődik.

Felhasznált irodalom

- Lett B. (2009):* Az erdővagyon számbavételének helyzete és jövőben alkalmazandó eljárásai. Magánerdőgazdálkodási Tájékoztató Iroda, Erdészeti kisműzetek 4. NYME EVGI, Sopron. 94 p.
- Lett B. (2016):* Az állami erdő és erdőgazdaságok vagyonkezelése és számvitele az Állami Számvevőszék jelentéseinek tükrében. Mészáros Károly Erdészeti Felsőoktatási Emlékalapítvány, Sopron. 238 p. ISBN 978-963-12-4797-8

